2018

Muntadas: Dérive Veneziane

Oriol Fontdevila
CAL CEGO CONTEMPORARY ART COLLECTION

Descripció del projecte i nota biográfica per Col·lecció d'Art Contemporani Cal Cego
Antoni Muntadas
Dérive Veneziane: The Edition, 2015
Film | Color PAL | So | HD 16:9 | 38
Fotografia | 30 fotogrames originals del film

"One day, cities will be built for dérive" (Un dia, les ciutats es construiran per anar a la deriva). Amb aquesta cita de Guy Debord clouen els 38 minuts de *Dérive Veneziane*, un periple nocturn amb barcassa que Muntadas va realitzar l'any 2017 pels canals de Venècia.

En efecte, l'any 1957, Venècia ja havia estat objecte de fascinació per part de la Internacional Situacionista, quan l'artista Ralph Rumney i, després, el mateix Debord van escollir aquesta ciutat per implementar de manera pionera la seva idea de la psicogeografia, això és: l'ús intensiu de la deriva com a forma de recórrer i generar un coneixement alternatiu del medi urbà i, tanmateix, anticipatori. Tal i com va manifestar un altre artista del mateix cercle com és Asger Jorn, la psicogeografia és "la ciència-ficció de l'urbanisme": anar sense rumb i perdre's per la trama urbana va ser pres pel Situacionisme com un estímul per despertar la imaginació i, així, generar-se aproximacions analítiques rellevants al medi urbà.

Seixanta anys després, la deriva que Muntadas escomet a la mateixa ciutat pren un caire considerablement més sinistre que les dels seus antecessors. En la nocturnitat, el silenci i la solitud dels canals que aquest vídeo registra no deixa de ressonar-hi la comparació que, almenys des de Thomas Mann, ha quallat entre Venècia i la mort, i així mateix entre les góndoles que hi circulen i els taüts. Tal i com Mann escriví al respecte a *La mort a Venècia* (1912), "Aquesta estranya embarcació, que des de l'època de les balades ens ha arribat inalterada i tan peculiarment negra com tan sols poden ser-ho, entre totes les altres coses, els taüts, evoca aventures ocultes i perverses entre el clapoteig nocturn de l'aigua; evoca encara més la mort mateixa, el fèretre, l'obscuritat funeral, així com el silenciós viatge final".

La deriva de Muntadas es pot llegir com una acció autorreflexiva, que pràcticament queda tematitzada en sí mateixa quan, al llarg del vídeo, apareixen en la franja inferior de la imatge un seguit de cites de Debord amb què aquest va definir el mateix concepte deriva. D'aquesta manera, si per a Debord, Venècia podia ser tota ella una manifestació avançada de la ciutat futura basada en la deriva, en la deriva que recentment hi ha practicat Muntadas hi domina una actitud meditativa i que cerca, tal vegada, verificar l'actualitat de les asseveracions que féu el filòsof. En qualsevol cas, les paraules de Debord queden capturades pel to elegíac que ha acabat impregnant l'imaginari de Venècia, i no pas es manifesten amb la potència revolucionària que anteriorment haurien pogut tenir.

Dérive Veneziane és la primera part de la triologia *Estrategias del desplazamiento* (2017). Amb aquesta s'aborden tres entorns on l'aigua té un clar protagonisme en la definició de paisatges que es poden declarar obertament "amfibis": Venècia, una ciutat flotant; el Guadiana, un riu que apareix i desapareix en diferents ocasions al llarg del seu transcurs; i Finisterre, un emblema històric del límit entre la terrestritat i el més enllà. De la sèrie, s'ha dit que es tracta d'un dels projectes més intimistes de Muntadas i que tot l'itinerari entre els diferents entorns pot ser entès com una reflexió a l'entorn de l'existència humana.

–

Antoni Muntadas (Barcelona, 1942)

En una entrevista per la revista*Sites* (Nova York) l'any 1982, Ronald Christ va començar demanant a Antoni Muntadas sobre si se li havia d'adreçar com a *Antonio* o bé fer-ho com a *Antoni*. "Bé, Antonio és castellà però Antoni és català", li respongué l'artista, qui, no obstant, admeté que ell acaba per emprar "sols Muntadas com una solució pràctica".

Però Christ va relacionar, a continuació, la dualitat Antonio/Antoni amb els enunciats també dobles que en aquells moments solien encapçalar els projectes de l'artista, com són *Emissió/ Recepció* (1975), *Personal/Public* (1979-1981), *Watching the Press/ Reading Television* (1981) o bé una primera entrega de *Media Sites/ Media Monuments* que en aquells moments Muntadas es trobava en procés de realitzar i pel qual s'havia trobat amb Christ per tractar a l'entorn. "Llavors, la dialèctica en els teus títols, és una ressonància del teu *background*?", li va demanar aquest teòric de l'art i la literatura.

Muntadas respongué afirmativament: "sí, aquesta divisió és un pèl esquizofrènica". I afegí al respecte de la dualitat català/ castellà: "però, saps, en el llenguatge de la meva ciutat natal hi ha una altra peculiaritat. En català pots distingir entre *mitjà*, que significa eina, i *medi*, que significa context, mentre que *medium* [en anglès, singular] o bé *media* [en anglès, plural] es refereixen a ambdós". Pel que Muntadas va extreure, seguidament, una màxima sobre el seu treball que es dedueix d'aquest tret diferencial: "treballo amb el *mitjà* sobre el *medi*".

El comentari també va resultar revelador per a Christ, que va atribuir a l'artista una concepció expandida de la noció de *mitjà*, que es desmarcava de l'aproximació reduccionista als mitjans que s'havia promogut a Nord-Amèrica a resultes tan el formalisme de Clement Greenberg com el determinisme tecnològic de Marshall McLuhan. Contràriament, la perspectiva de Muntadas resultava especialment genuïna per entendre el *medi* i el *mitjà* com a entitats diferenciades al mateix temps que interrelacionades, com a entitats en tensió: des de mitjan de la dècada de 1970, Muntadas es fixa en com els *medis*socials queden naturalitzats a redós de l'acció dels *mitjans*. D'aquí que l'artista hagués encunyat també, l'any 1976, el concepte *media landscape*, que li ha servit al llarg dels anys per referir-se a l'objecte d'anàlisi de la seva obra.